

Ja mu v každom prípade v pondelok predložím provizórny návrh ohľadne pomoci pre Poľsko, aby ho jeho šéf mohol zásadne odobrať. Jednotlivé detaily skonkretizujem potom v memorande, len čo budem mať aj Vaše návrhy.

Yad Vashem, Jeruzalem, M 20/93

26.

1944, máj 17. V liste N. Schwalbovi G. Fleischmannová píše, že je pod kontrolou ÚŠB. Po návrate z väzenia jej Ústredňa židov vyjadrila podporu. ²⁹⁸

Milý Natan,

po veľmi dlhom čase dávam zas o sebe vedieť. Ako už asi viete, pre životu nebezpečné ochorenie som bola štyri mesiace v nemocničnom ošetrovaní. Myslela som, že sa z toho nedostatkom živá a ani teraz nie som presvedčená, že som definitívne unikla Sekanah.²⁹⁹ Išlo o veľmi komplikovanú chorobu, nákaza súvisela s Ata.³⁰⁰ V súčasnej dobe som v rekonvalescencii, ale vládna firma³⁰¹ dovolila, že sa môžem venovať svojmu povolaniu. Vzhľadom na svoju konštitúciu však musím byť veľmi opatrná, aby nedošlo k recidíve, tým skôr, že oni robia Anochi zodpovednou za všetky infekcie Klai.³⁰² Musím Vám tiež oznámiť, že zomrela Ella a že žijú iba jej súrodenci Noemi, Else, Ernst a Erwin.³⁰³

Našu Medinah³⁰⁴ nepostihli deportácie už od novembra 1943,³⁰⁵ hoci ich opakovanie ohlasovali. Naproti tomu máme stále správy z pracovných táborov, ktoré nie sú zďaleka tak nebezpečné ako deportácie, ale aj tak človek nikdy nemôže vedieť, kedy títo dvaja priatelia hovoria jazykom dorozumenia. Momentálne vládne v našej rodine opäť veľké vzrušenie, lebo absolútne všetci príslušníci bývajúci blízko poľských hraníc sa museli presťahovať do

²⁹⁸ List bol napísaný po štvormesačnom väzení. Fleischmannová bola po tzv. Kosovej afére 9.1.1944 zatknutá. Pozri pozn. 206. V čase, keď písala tento list, bolo už Maďarsko okupované nemeckými vojskami a Wisliceny pôsobil v Eichmannovom komande v Budapešti. In: Hradská, K.: Prípady Wisliceny, c.d., s. 57-65.

²⁹⁹ Unikla prenasledovaniu Ústrednou štátnou bezpečnosťou.

³⁰⁰ S tebou: Ide o súvislosť s listom pre N. Schwalba.

³⁰¹ Ústredňa židov.

³⁰² V zmysle: Robia zodpovednou mňa za všetky akcie našej komunity, resp. Pracovnej skupiny.

³⁰³ Uvedené mená Fleischmannová používala ako svoje krycie mená. V ďalších listoch už nepodpisuje menom Ella, ale inými menami.

³⁰⁴ Vlast.

³⁰⁵ Správne má byť od novembra 1942.

blízkosti Michaels Birah.³⁰⁶ Dokonca sa treba obávať, že sa musia presídliť aj ďalší príbuzní. Môžete si predstaviť, ako stiesnene všetci musíme bývať a s koľkým vzrušením je spojené toto presídlenie. V nezdravom ovzduší tak husto natisnutí, toľkí pokope, musíme sa stále obávať toho, že každú chvíľu môže vypuknúť nákazlivá choroba, ku ktorej potom iste bude privolaný Dr. Gerusch.³⁰⁷ Všetkých nás veľmi trápi osud nášho brata Hagara.³⁰⁸ Aký je nešťastný, to sa nedá slovami opísať. Myslím, že sa dačo malo stať zavčasu, teraz je jeho život asi stratený. Napriek nášmu vlastnému nešťastiu chceme skúsiť všetko, aby sa jeho neploieté deti dostali k tete Noemi;³⁰⁹ otázne je iba, či to dovoľí milá Hazalah.³¹⁰ V každom prípade sa treba pokúsiť o všetko. Žiaľ, musím povedať, že som skeptická, lebo Nemci, ako aj Hogrim³¹¹ sú neúprosne tvrdí. V súvislosti s tým, čo som doteraz napísala, Vás prosím, aby ste o všetkom rokovali s milým strýkom³¹² a dosiahli u neho čo možno najviac, aby Michael a Elsa³¹³ čo najskôr dostali peniaze. Len čo bude Vaša intervencia u strýka úspešná, musíte sa okamžite spojiť s ... [text nečitateľný], ktorý je v tejto veci o všetkých možnostiach informovaný.

Môj milý, urobte, prosím, všetko, lebo ide o posledné možnosti záchranu a v tomto zmysle vplývajte aj na strýka Klal.³¹⁴ Bezhranične Vám dôverujem a prosím Vás, aby ste sa

³⁰⁶ Krycím menom Michael bol označovaný Leo Rosenthal, pracovník Ústredie židov. Ide teda o Bratislavu, resp. o západné Slovensko, kde bolo v roku 1944, po vysídlení židov zo Šariško-zemplínskej župy, koncentrovaných najviac židov. Evakuácia židov z tejto župy, ktorá bola pre Nemcov strategicky významným priestorom, sa mala skončiť do 15. mája 1944, pričom židia nemali byť odsunutí do pracovných táborov, ale mali sa zapojiť do pracovného procesu väčšinou na západnom Slovensku. Do 13. mája bolo evakuovaných takmer 3000 židov.

³⁰⁷ V prenesenom význame: každú chvíľu sa môžu znova začať deportácie. Vplyv na znovuoobnovenie deportácií zo Slovenska bol po obsadení Maďarska veľmi citlivý. Slovenská vláda ešte v marci 1944 prijala ďalšie opatrenia na vylúčenie židov z hospodárskeho života a ich následné koncentrovanie v pracovných táboroch. Strach z represálií narástol aj po návšteve Hitlerovho emisára E. Veesenmayera koncom roka 1943 v Bratislave, ktorý tlmočil Hitlerove sklamanie nad líknavým riešením židovskej otázky na Slovensku. Prezident J. Tiso, ako aj predseda vlády V. Tuka sa pred ním vyjadřili, že sú za skoré a dôsledné vyriešenie židovskej otázky.

³⁰⁸ Osud bratov Maďarov. V polovici mája 1944 sa z Košíc začali deportácie Maďarských židov. Nemecký vyslanec v Budapešti E. Veesenmayer po spustení deportácií v hlásení do Berlína skonitoval, že „deportácie z prvej zóny, teda zo Zakarpatskej Ukrajiny a Sedmohradska s 325 000 židmi sa 15. mája začali, denne sa predpokladajú do cieľovej stanice v Osvienčime vypravíť štyri vlaky s asi 3000 židmi...“ Blížšie pozri: Hradská, K.: c. d., s. 57-65; ako aj Biss, A.: Wir hielten die Vernichtung an. Kampf gegen die Endlösung 1944. Herbestein 1985.; Lévai, J.: Eichmann in Ungarn. Budapest 1961; Bauer, Y.: Freikauf von Juden? Frankfurt am Main 1996. Predovšetkým maďarským židom bola určená správa dvoch slovenských utečencov z Osvienčimu A. Wetzlera a R. Vrba (Rosenberga), ktorí v nej podrobne opísali pomery v Osvienčime. Pred nebezpečenstvom tragédie chceli ňou varovať tých, ktorým ešte iba hrozili deportácie. Pozri: Lánik, J.: Čo Dante nevidel. Bratislava 1989, Vrba, R.: Utekľ jsem z Osvětimi. Praha 1998.

³⁰⁹ Do Bratislavy, resp. na Slovensko.

³¹⁰ Či budú môcť byť zachránení.

³¹¹ V Maďarsku bola pri moci fašistická vláda na čele s D. Sztojajom. Členovia maďarskej vlády (Szállasi, Endre, Baky, Antal) v otázke deportovania maďarských židov s Eichmannom úzko spolupracovali.

³¹² So Saly Mayerom.

³¹³ T. J. Rosenthal a Fleischmannová.

³¹⁴ Fleischmannová má na mysli S. Mayera, ktorého neustále žiadala o pomoc.

dohodli aj s Wenia,³¹⁵ aby sa aj odtiaľ robilo všetko pre príchod pomoci. Upozorňujem však, že zvyčajná cesta z Istanbulu sa však v poslednom čase pre Oskara³¹⁶ neosvedčila a preto musí Wenia porozmýšľať o tom, ako umožniť, aby sa pomoc dohodla s príbuznými Medinathí, lebo inakšie hrozí, že pomoc cestou uviazne, resp. Erwin nedosiahne nič, ako sa to nedávno znova stalo.³¹⁷

Prosím, odovzdajte strýkovi moje najsrdečnejšie pozdravy. Nemôžem mu dnes napísať, informujte ho o obsahu môjho listu, alebo napíšte v mojom mene, viete predsa, v akom tóne mu treba písať, v každom prípade veľmi srdečne. Kuriér čaká a ja musím končiť.

Pozdravujem Vás čo najpriateľskejšie

Vaša

Noemi (G. Fleischmann)

Yad Vashem, Jeruzalem, m 20/93

27.

1944, júl 7. V liste Saľmu Mayerovi G. Fleischmannová znova prosí o pomoc. Vypracovala ďalší rozpočet, prostredníctvom ktorého by chcela financovať všestrannú pomoc.

Najmilší strýko!

Osud to so mnou myslí veľmi zle, lebo už nemôžem s Vami udržiavať ten niekdajší správny kontakt.³¹⁸ Som si však istá tým, že napriek terajšiemu nepravidelnému spojeniu na mňa myslíte, resp. na všetkých mojich milých s rovnakou láskou, porozumením a solidaritou ako predtým. Odovzdávam Vám pozdravy od celej rodiny, ktorá sa modlí za Vaše zdravie a Vaše ďalšie blaho.

Najmilší strýko, usilovala som sa so svojimi spolupracovníkmi dodať Vám približný návrh rozpočtu. Dostali sme sa do najprekérnejšej situácie, akú si možno predstaviť, pretože –

³¹⁵ So zástupcami Jointu v Istanbule.

³¹⁶ V tomto kontexte ide o Oskara Neumanna, ktorý bol do 17. mája 1944 najvyšším predstaviteľom Ústredne židov a členom Pracovnej skupiny. V prenesenom význame ide o celú Pracovnú skupinu. V deň, keď písala Fleischmannová tento list, ÚŠB Neumanna zatkla. Pri sebe mal dokumenty a listy, ktoré ho mali usvedčiť o spolupráci s nepriateľom.

³¹⁷ Tento text je na prvý pohľad až príliš zašifrovaný. Fleischmannová v ňom nabáda premyslieť si ďalší spôsob pomoci určenej na Slovensko, aby sa znova nestalo, že židia na Slovensku zostanú znova bez pomoci.

³¹⁸ Fleischmannová bola neustále sledovaná ÚŠB.